

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף עט

למדנו בדף הקודם. ישנה מחלוקת האם מין במינו בטל ברוב, או שמשערים כאילו היה מין בשאינו מינו. לדעת חכמים בטל ברוב, לדעת רבי יהודה משערים כאילו היה מין בשאינו מינו.

ולכן המטביל דלי טמא שיש בו יין לבן, והיין חוצץ בין מי המקוה לדפנות הכלי. לדעת חכמים אם יש בדלי פחות מחצי יין לבן, היין מתבטל ברוב המים שנכנסו לתוך הדלי ועלתה לו טבילה. לדעת רבי יהודה רואים את היין הלבן כאילו הוא יין אדום, ומשערים האם בכמות של היין שבדלי ביחס למים שנכנסו לדלי, היתה מתבטלת מראית היין האדום, עלתה לו טבילה. [אנו מתייחסים כאן ליין הלבן והמים כ'מין במינו' כי הם באותו הצבע].

הקשינו על רבי יהודה ממסכת מקואות. דלי טמא מלא במי חטאת ורוצה להטבילו במקוה, מי החטאת חוצצים בין מי המקוה לדפנות הכלי, ולכן צריך לשפוך את רוב מי החטאת מהדלי לפני שטובל אותו, כדי שירבו מי המקוה על מי החטאת ויבטלו אותם. והוכחנו שמשנה זו היא כרבי יהודה. וקשה, מדוע אנו לא אומרים שרואים את מי החטאת כאילו הם יין אדום, ואז הם לא יתבטלו ברוב אלא בביטול מראיתם במים?

אביי מתרץ: לא קשיא הא זידיה הא דרביה: את הדין בדלי של מי חטאת שמתבטלים במי המקוה ברוב, אמר רבי יהודה בשם עצמו. אבל את הדין של יין לבן בדלי שמתבטל במקוה כאילו הוא יין אדום, אמר רבי יהודה בשם רבו. והוא עצמו חולק על כך.

ביאור הדברים. רבי יהודה באמת סובר שמין במינו בטל ברוב. ולשיטתו מין באינו מינו שנראה כמו מינו (יין לבן במים), גם כן מתבטל ברוב. ולכן אמר רבי יהודה שמי חטאת בטלים ברוב מי המקוה. ובאמת גם בדלי שיש בו יין לבן, סובר רבי יהודה

שלא אומרים רואים אותו כאילו הוא יין אדום, אלא הוא מתבטל כרוב מי המקוה. ומה שאמר רבי יהודה שרואים כאילו הוא יין אדום, אמר זאת בשם רבו.

רבו של רבי יהודה (רבן גמליאל) סובר שמין במינו לא בטל. ולשיטתו מין באינו מינו שנראה כמו מינו (כגון יין לבן במים שמראיתם שווה), לא יתבטל כרוב, אלא יתבטל כאילו אין מראיתם שווה. ולכן רואים את היין הלבן כאילו הוא יין אדום, ואם היתה מתבטלת מראיתו במים, הוא מתבטל בהם.

הגמרא מביאה את הברייתא שממנה מוכח שאלו הם דברי רבו של רבי יהודה -

דתניא רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל: 'אין דם מבטל דם'. אם נתערבה טיפת דם של קרבן בהרבה דם חולין, זורקים את כל הדם על המזבח. וכן אם נתערבה טיפת דם עוף החייב בכיסוי בדם שפטור מכיסוי, מכסים את כל הדם.

וכן 'אין רוק מבטל רוק'. אם נתערב בכלי רוקו של זב (שמטמא אחרים) בהרבה רוק של אדם טהור, כל הרוק מטמא. וכן במי רגליים של זב שנתערבו באחרים, כל המי רגליים מטמאים. משום שמין במינו אנו בטל.

רבא מתרץ: בדלי שתוכו טהור וגבו טמא עסקינן: באמת רבי יהודה אינו חולק על רבו, וסובר שמין במינו אינו בטל כרוב, ומשערים כאילו היה מין באינו מינו. ואין קושיא ממי חטאת, כי שם מדובר במקרה מיוחד שיש לו דין מיוחד.

מדובר בדלי שתוכו טהור וגבו טמא, דהיינו הכלי נטמא 'בטומאת משקין' מבחוץ. וטומאה זו היא מדרבנן, שגזרו על משקה שנטמא בשרץ או מת, שהמשקה יטמא כלים. אמנם חכמים הקילו שאם המשקה נגע בדופן החיצונית של הכלי, אין תוכו של הכלי טמא, וצריך להטביל רק את דפנותיו החיצוניות. דהיינו להכניס אותו לתוך המקוה עד שיכנסו מעט מי מקוה לתוכו, שאז המים עברו על כל דפנותיו מבחוץ וטיהרו אותם.

אלא שמכיון שיש בתוך הדלי מי חטאת, חששו חכמים שמא הוא ירצה לשמור על המי החטאת שלא יטמא על ידי מי המקוה. ולכן הוא לא יטביל את דפנותיו החיצוניות של הדלי עד למעלה ממש, כי אם יעשה כן יכנסו מי המקוה לתוך הדלי ויפסלו את המי החטאת. ולכן גזרו חכמים שצריך שיכנסו מי המקוה לתוך הדלי עד שיהיה מלא רובו במי המקוה.

רבה מסכם את דיני ביטול:

אמר רבא, אמור רבנן בטעמא וכו': יש שלוש מקרים בתערובות. באחד מהם אמרו חכמים שהוא מתבטל על ידי שטעמו מתבטל. בשני אמרו שהוא מתבטל ברוב. ובשלישי אמרו שהוא מתבטל על ידי שמתבטלת מראיתו.

א. אם נתערב מין בשאינו מינו, צריך ביטול של הטעם. ב. אם נתערב מין במינו, הוא מתבטל ברוב. ג. ואם נתערב דבר שאינו תלוי בטעם אלא במראה (כגון יין אדום במים), צריך ביטול של המראה.

הגמרא חוזרת לדברי ריש לקיש:

ופליגא דרבי אלעזר: ריש לקיש שאמר שאיסורים מבטלים זה את זה, חולק על רבי אלעזר. רבי אלעזר אמר כשם שאין מצות מבטלות זו את זו (כפי שיתבאר להלן מדברי הלל), כך גם אין איסורים מבטלים זה את זה.

מאן שמעת ליה דאמר אין מצות מבטלות זו את זו? הלל היא: הלל סובר שיש לעשות 'כורך' בליל הסדר, דהיינו לכרוך את המצה המרור והפסח ביחד ולאכול, שנאמר "על מצות ומרורים יאכלוהו". מוכח שהטעם המר של המרור אינו מבטל את טעם המצה והפסח. והיינו כי מצוות אינן מבטלות זו את זו.

*

עביט (= מין כלי העשוי מחרס) שמטילים לתוכו מי רגליים, ונבלעו בו מי רגליים של זב וזבה שהם טמאים בדרגת 'אב הטומאה', אם נשבר העביט ונפלו החרסים לתוך תנור חרס, התנור נטמא כדין כלי חרס שנפל לתוכו אב הטומאה. ולמרות שמי הרגליים בלועים בתוך החרסים בכל זאת התנור טמא, שכיון שחום התנור עתיד להוציא את מי הרגליים מהחרסים, לכן התנור נטמא עוד לפני שהטומאה יוצאת מהחרסים בפועל.

תנו רבנן, חרסן של זב וזבה פעם ראשון ושני טמא שלישי טהור: למדנו בכריתא - עביט (= כלי חרס) של מי רגליים שנשבר, והמי רגלים של הזב או הזבה בלועים בתוך שברי העביט, אם רחץ את העביט פעם ראשונה ושניה העביט טמא, לפי שעדיין לא נפלטו המים רגליים הבלועים בו, אבל בפעם השלישית העביט טהור, לפי שכבר נפלטו המי רגליים הבלועים בו.

במה דברים אמורים שנתן לתוכו מים, אבל לא נתן לתוכו מים אלא מי רגליים של אדם טהור, אפילו עשירי טמא, כלומר אפילו נתן לתוכו עשר פעמים מי רגליים, העביט טמא, לפי שמין במינו לא בטל (= המי רגליים של האדם הטהור הם מאותו מין של המי רגליים של הזב, וא"כ אין המי רגליים של הטהור מבטלים את המי רגליים של הזב).

רבי אליעזר בן יעקב אומר, שלישי אע"פ שלא נתן לתוכו מים טהור: כלומר גם אם הוא נתן לתוכו מי רגליים של אדם טהור שלוש פעמים, העביט טהור, לפי שמין במינו בטל, וא"כ המי רגליים של הטהור ביטלו את המי רגליים של הזב.

מאן שמעת ליה דאמר מין במינו לא בטיל, רבי יהודה: כלומר תנא קמא החולק על רבי אליעזר בן יעקב בכרייתא הנ"ל וסובר שמין במינו לא בטל, הוא רבי יהודה של משנתנו הסובר שאין דם מבטל דם כיון שמין במינו לא בטל.

קושיא: ורמינהו: הגמ' מביאה ברייתא אחרת שלכאורה סותרת את הברייתא הנ"ל.

רוק הנדה טמא בדרגת 'אב הטומאה', והמסיטו (= מי שהיזז אותו) נטמא.

פשתן שטוואתו נדה, מסיטו טהור: אשה נדה שטוואתה פשתן, וְלִחְלָהּ את הפשתן ברוק שבפיה, אם לאחר שהתייבש הפשתן בא משהו והסיט את הפשתן, הרי הוא טהור, לפי שהרוק לא מטמא לאחר שהתייבש.

ואם היה לח, מסיטו טמא משום משקה פיה: ואם הפשתן עדיין לח מהרוק שלה, המסיטו טמא משום שהסיט את רוק הנדה.

רבי יהודה אומר, אף הרוטבו במים טמא משום משקה פיה: גם מי שִׁמְלַחְלַח את הפשתן במים לאחר שהתייבש הרוק נטמא, לפי שהמים גורמים לרוק לחזור ולהיות לח, והמסיטו טמא משום שהסיט את רוק הנדה. ע"כ הברייתא.

מסימת הגמ' את הקושיא: ואפילו טובא: מדברי רבי יהודה משמע שאפילו אם רחץ את הפשתן במים הרבה פעמים המסיטו טמא, ולכאורה זה סותר את דבריו בכרייתא הקודמת לגבי עביט שבשלושה רחיצות הוא נטהר.

תירוץ: אמר רב פפא, שאני רוק דקריר: כלומר הרוק נכנס בפשתן בחוזקה ואינו יוצא, אבל מי רגליים לא נבלעים כ"כ חזק בחרסים של העביט.

למדנו במשנה - נתערב בדם הפסולין ישפך לאמה: (נחלקו במשנתנו תנא קמא ורבי אליעזר מה הדין בדם קרבן שהתערב בדם פסולין או בדם התמצית, שלדעת ת"ק פסול ויישפך לאמה, ולדעת ר"א כשר).

הדם היוצא מיד בתחילת השחיטה נקרא 'דם הנפש' והוא כשר למזבח, הדם ששותת אחר כך נקרא 'דם התמצית' והוא פסול למזבח.

במאי קמיפלגי? אמר רב זביד: הם נחלקו האם עושים גזירה וסייג בקדשים כדי להרחיק מהעבירה, ולא חוששים שמא משום כך יגרום הפסד לקדשים האלה כדי שאחרים לא ייכשלו.

דמר סבר גוזרין: ת"ק סבר שגוזרים גזירה בקדשים, ולכן אם התערב דם כשר בדם פסול או בדם התמצית יישפך לאמה, למרות שאין שיעור בדם הפסול או בדם התמצית כדי לבטל את הדם הכשר, וזה משום גזירה שמא יבואו להכשיר גם במקרה שיש בדם התמצית כדי לבטל את הדם הכשר.

ומר סבר לא גוזרין: ור"א סבר שלא גוזרים בקדשים כיון שחכמים לא רצו להפסיד קדשים מחמת גזירה, ולכן רק כאשר יש בדם הפסול שיעור כזה שאילו הוא היה מים לא היה ניכר הדם הכשר שבתוכו הרי הוא פסול.

רב פפא אמר: כולם סוברים שגוזרים בקדשים לפי שלא חששו להפסד קדשים, וכשדם הקרבן התערב בדם הפסולים שזהו דבר מצוי מודה רבי אליעזר שגזרו ופסלו, וכל מה שרבי אליעזר חולק זה רק כשהתערב דם הקרבן בדם התמצית, שתנא קמא סובר שיתכן שדם התמצית יתרבה על דם הנפש, ולכן אנו גוזרים גם כשהוא לא יותר מדם הנפש משום הפעמים שהוא כן יותר מדם הנפש, ורבי אליעזר סובר שאין זה דבר מצוי שדם התמצית של יתרבה על דם הנפש, ולא גוזרים על דבר שאינו מצוי.

נמצא שלדעת רב פפא לא נחלקו ת"ק ור"א במשנה לגבי דם קרבן שהתערב בדם פסולין, שבזה כולם מודים שגזרו כיון שזהו דבר מצוי, וכל מחלוקתם היא רק בדם התמצית שהתערב בדם הקרבן.

קושיא על רב זביד: בשלמא לרב פפא: לרב פפא מובן שהמשנה כתבה 'נתערב בדם הפסולין ישפך לאמה, בדם התמצית ישפך לאמה', למרות שהיא יכלה לכתוב

בקיצור את שני הדינים יחד - 'נתערב בדם הפסולין או בדם התמצית ישפך לאמה', לפי שר"א חולק רק על הדין השני (= 'בדם התמצית ישפך לאמה') ולכן היא כתבה את הדין הראשון בנפרד כדי שלא נטעה לומר שר"א חולק גם עליו.

אלא לרב זביד לערבינהו וליתנינהו, קשיא: אבל לשיטת רב זביד שר"א חולק על שני הדינים קשה מדוע המשנה לא כתבה את שניהם יחד. הגמ' נשארת בקושיא.

משנה: דם תמימים בדם בעלי מומין, ישפך לאמה: אם התערב דם קרבנות תמימים (= ללא מום) בדם בעלי מומים, שהוא דבר מצוי, ישפוך את הדם לאמה גזירה שמא יזרוק את הדם על המזבח גם כאשר דם הבעלי מומים הוא הרוב.

כוס בכוסות: אם התערבה כוס דם של בעלי מומים בכוס דם של תמימים.

רבי אליעזר אומר, אם קרב כוס אחד יקרבו כל הכוסות: כלומר אם הכהן זרק על המזבח כוס אחת בטעות, אנו תולים ואומרים שהכוס שהוא זרק על המזבח היא הכוס הפסולה ושאר כל הכוסות כשרות ויקרבו על המזבח.

וחכמים אומרים, אפילו קרבו כל הכוסות כולן חוץ מאחד מהן, ישפך לאמה, שמא הכוס שנותרה היא הכוס הפסולה.

הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה: דמים הניתנים למטה מחוט הסיקרא (= כגון עולה) שהתערבו בדמים הניתנים למעלה מחוט הסיקרא (= חטאת).

רבי אליעזר אומר: יתן מן הדם למעלה לשם מתנות חטאת, ולמרות שהדמים התחתונים (= שניתנים למטה) מעורבים בו אין בזה בעיה, כיון שהוא לא מתכוון לזרוק את הדם התחתון למעלה ואנו רואים כאילו הדם התחתון הוא הוא מים, ואח"כ יחזור ויתן את שאר הדם למטה, ונתינה זו תעלה לו גם עבור הדמים התחתונים וגם עבור שפיכת שיירי החטאת ליסוד.

וחכמים אומרים ישפך לאמה: ישפוך את הכל לאמה, כיון שלדעתם לא אומרים 'רואים את הדם התחתון כאילו הוא מים', ולא משנים את נתינת הדמים התחתונים כדי להכשיר את העליונים.

ואם לא נמלך ונתן, כשר: כלומר חכמים מודים שאם הכהן לא שאל את החכמים מה לעשות במקרה שדמים הניתנים למטה התערבו בניתנים למעלה, ונתן את הדם למעלה, הדם העליון כשר, ויחזור ויתן למטה.